

[Soucit]

[740407-1]

(20) (10) (PNP, 7. 4. 74 večer, po návštěvě Přemysla Blažíčka)

Soucit je čímsi podstatně lidským, neschopnost soucitu je nelidská. Ale to neznamená, že soucit je spolehlivouází pro lidské jednání, pro lidské činy. Naopak: lidské jednání vycházející ze soucitu a na něm založené je hluboce deformováno a přímo scestné (a zároveň kazí a ničí sám původní soucit a dává mu nepřiměřené, absurdní místo v lidském životě). To vše je jenom konkrétnější rovina obecně platné zkušenosti, že jednotlivé složky života, jednotlivé události a situace jsou od sebe odděleny jakýmsi předělem, který nedovoluje prosté zobecňování (jímž je každý moralismus, každé moralizování, založené na generalizaci jednoho aspektu, jedné roviny či zásady a na jejich absolutizaci). Podobně je tomu např. v případě výtečného vojevůdce, jehož osvědčené vedení v době konfliktu naprosto nemůže zaručit kvalitní rozhodování ve vládní funkci v dobách míru. Odborník v oboru medicíny je zase např. nekompetentní v otázkách politiky nebo filosofie. Atd. atd. Životní integrita je ovšem postulátem života vskutku (a důstojně) lidského. Ale lidská konečnost nedovoluje tento postulát vzít za základ ve smyslu danosti. Taková integrita nikdy není dána, nýbrž ustavičně se o ni musí zápasit. Nemůže se s ní nezdůvodněně počítat, ale musí se vždy znovu hodnotit, měřit a posuzovat. Pro otázku funkce soucitu to potom znamená: soucit je důležitý faktor, jímž jsme upozorněni na utrpení druhých lidí a jímž se dostáváme do jakési blízkosti jejich utrpení a jejich těžkostí. Ale soucit se nemůže stát východiskem a motivem našeho jednání dalšího. Otvírá nám cestu k druhým lidem, ale není schopen nás vést skutečně až k nim. Soucit, který přerůstá ještě i tam, kde už měl zmlknout a předat slovo rozumné úvaze, nás nakonec vede zase jen k nám samým. Soucítíme s druhými, protože se vciťujeme do jejich situace, vidíme za nimi sebe a identifikujeme se tak vposledu jen sami se sebou. Touto neschopností zůstat vztahem k druhému člověku a zároveň přerůst v program skutečné pomoci, resp. akce ve prospěch toho druhého se soucit podstatně liší od lásky. Láska ve smyslu *agapé* i ve smyslu *erós* je akceschopná; *erós* ovšem hledá „svých věcí“, kdežto láska nikoliv. *Erós* (tak alespoň v Platónově *Symposiu*) představuje cestu nižšího k vyššímu; láska k vyššímu je odměněna tím, že se sama pozvedá výš. Naproti tomu *agapé* je sebezpopřením, sebeponížením, neboť se vzdává svého náskoku a svých výhod, svých privilegií a obrací se dolů, k těm, kteří ten náskok a ty

výhody nemají; a tato láska (v křesťanském smyslu) je odměněna tím, že se jí daří obdarovat ty, kteří jsou na tom hůř než ona. *Erós* i *agapé* představují jakési transcendování člověka, vykročení ze sebe ven; soucit, který přerostl svůj původní autentický tvar a stal se vodítkem v jednání, znamená uzavření do sebe a do svého světa, do své situace, znamená holou imanenci.